

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Inte utan min dator

En uppsats om användandet av digitala hjälpmedel
i elgitarrundervisning på gymnasiet.

Tobias Kjerstadius

LAU370

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Anna-Karin Kollind

Rapportnummer: VT11-2480-08

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Inte utan min dator, en uppsats om användandet av digitala hjälpmedel i elgitarrundervisning på gymnasiet

Författare: Tobias Kjerstadius

Termin och år: VT2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Anna-Karin Kollind

Rapportnummer: VT11-2480-08

Nyckelord: IT, IKT, Digitala hjälpmedel, elgitarr, estetiska programmet

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats är att försöka ge en överblick över de olika digitala hjälpmedel som finns att tillgå för undervisningen i elgitarr och hur dessa används samt hur de relaterar till de mål som finns för kurserna instrument/sång på gymnasiet. De två huvudfrågorna som ställs i uppsatsen är: Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen? Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmålen i instrument/sång på gymnasiet? Detta undersöks med intervjuer med två gymnasielärare i elgitarr och en universitetslektor inom samma ämna samt textanalys av målen. Studien är kvalitativ. Resultaten visar att det finns en rad olika digitala hjälpmedel att tillgå. Kategorier av dessa samt exempel från dessa kategorier listas. Kring frågan om de digitala hjälpmedlen kan relateras till målen ger de två gymnasielärarna svar om att de inte reflekterar så mycket kring målen när det kommer till användande av digitala hjälpmedel. Användandet knyts istället till målen utifrån de svar de gett om positiva och negativa sidor med digitalteknik. Det som tas upp berör främst de lärare som undervisar elgitarr på gymnasiet. Dock avhandlas en rad frågor som också är relevanta för läraryrket i stort. Frågor om det ökade informationsflödet, källkritik och vilken hjälp lärare och elev kan få av den digitala tekniken behandlas.

Förord

Sedan jag själv började spela gitarr har det varit en självklarhet att kunna ta hjälp av internet för att till exempel hitta ackord eller så kallad tabulatur till låtar man vill spela. Under åren har jag också tagit till mig fler digitala hjälpmedel som hjälp i utvecklandet av mitt gitarrspelande. Idag skulle det orsaka problem om jag glömde laddaren till min laptop de dagar i veckan jag själv har gitarrelever. Samma sak gäller även de flesta lärare jag själv varit elev hos och de lärare jag observerat under min VFU. Jag har också sedan mer än tio år tillbaka jobbat som ljud- och på senare tid även som ljus tekniker både i livesammanhang och i studio. Mitt ämnesval för uppsatsen grundar sig i intresset för hur teknik kan hjälpa både läraren och musikern, dvs. hur mina två världar kan mötas.

I förordet vill jag också passa på att tacka alla som på något sätt hjälpt till och bidragit till denna uppsats, inte minst de personer som ställt upp på intervjuer, de vänner som har läst igenom texten och kommit med synpunkter och min handledare som peppat mig när arbetet känts tungt.

Innehållsförteckning

1	Inledning och bakgrund.....	6
1.1	Bakgrund.....	6
1.2	Definition av digitala hjälpmedel.....	6
1.3	Övrigt användande av språk.....	7
1.4	Syfte.....	8
1.5	Frågeställning.....	8
2	Källöversikt och teoriansknytning.....	9
2.1	Styrdokumentet.....	9
2.2	Lärandeteorier.....	10
2.3	Om digital teknik i skolan.....	11
2.4	Digitala hjälpmedel.....	13
3	Metod.....	17
3.1	Intervjuer.....	17
3.2	Kvalitativ innehållsanalys.....	18
3.3	Insamlande av data under intervjuerna.....	19
3.4	Behandling av data.....	19
3.5	Etiska övervägande.....	19
3.6	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	20
3.6.1	Reliabilitet.....	20
3.6.2	Validitet.....	20
3.6.3	Generaliserbarhet.....	20
4	Resultatredovisning.....	22
4.1	Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen?.....	22
4.1.1	Två lärare om användandet av digitala hjälpmedel.....	22
4.1.2	Ulf Bandgren om användandet av digitala hjälpmedel.....	23
4.1.3	Ulf Bandgren om distansundervisning med hjälp av datorn.....	24

4.1.4	Digitala hjälpmedel, en översikt	25
4.2	Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmål för instrument/sång på gymnasiet?	26
4.2.1	Gymnasielärarna om fördelar, nackdelar och relation till kursmål	26
4.2.2	Ulf Bandgren om för- och nackdelar med digitala hjälpmedel	26
4.2.3	Tolkning av målen	27
4.2.4	Målen i relation till digitala hjälpmedel.....	29
4.3	Sammanfattning	29
4.3.1	Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen? 29	
4.3.2	Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmål för instrument/sång på gymnasiet?	30
5	Slutdiskussion.....	32
5.1	Rättvisa.....	32
5.2	Juridik och informationssamhället	33
5.3	Konsekvenser för skolan	33
5.4	Förslag på vidare forskning.....	34
5.5	Avslutning	35
6	Referenslista	36

1 Inledning och bakgrund

Eleven kommer in genom dörren, som vanligt fem minuter sen till sin lektion. Ur bakfickan tar hon upp ett papper som varit vikt minst sex gånger. Hon viker långsamt upp det och försöker få det att stå på notstället. Det lyckas inte första försöket men efter några försök till lyckas hon, i alla fall en liten stund. Den frustrerade läraren tar fram en pärm, slår upp den och visar ett gulnat papper för eleven. ”Detta är samma sång som vi sjunger på lektionen nu, ser du att det är samma not som du har fått. Jag fick denna på en lektion när jag gick på gymnasiet för 20 år sedan.” Eleven tittar på det gulnade pappret och sedan på sin egen skrynkliga not. I stället för att kommentera hur försiktig läraren varit med sina notpapper under åren och hur slarvig hon har varit så säger hon istället. ”Kan vi inte spela en ny låt idag. Jag har en jag vill spela. Jag har inte skrivit ut den men jag kan googla ackorden på min telefon så kan du kolla där. Jag tror jag kan texten utantill”

1.1 Bakgrund

I programmålen för de estetiska programmen på gymnasiet kan man läsa; ”Genom användning av datorer i de estetiska karaktärsämnena ges tillfälle att praktiskt pröva möjligheterna att skapa bild, text, musik, ljud, ljus och rörelse.” (www.skolverket.se, 2011a) Även i programmålen för Gy11 finns en formulering om att eleven skall lära sig hantera digital teknik. Här är det också inskrivet i syftet till ämnet musik. ”Undervisningen i ämnet musik skall ge eleverna förutsättning att utveckla följande/---/ Färdigheter i att använda musikteknisk utrustning samt kunskaper om hur musik kan framställas och hanteras digitalt” (www.skolverket.se, 2011b).

Texten ovanför illustrerar det glapp som idag kan finnas mellan den generationen som växt upp med datorer och andra digitala hjälpmedel och den generation som inte gjort det. Elever kan idag lära sig musik på ett helt annat sätt än de gjorde för 15 år sedan. Särskilt för mitt eget instrument elgitarr har internet betytt mycket. Till exempel har användandet av tabulatur som metod för transkriptioner av gitarr blivit stort på internet. Som lärare i gitarr har internet blivit en stor tillgång.

1.2 Definition av digitala hjälpmedel

Skolverket använder i program- och ämnesmål, både uttrycken ”användning av datorer”, ”framställas och hanteras digitalt” och ”musikteknisk utrustning” (Skolverket, 2011a,c). Jag har valt att använda mig av uttrycket ”digitala hjälpmedel”. Att jag har valt detta och inte IT (informationsteknik) eller IKT (informations- och kommunikationsteknik) beror på att tekniken jag kommer att avhandla i uppsatsen inte alltid syftar till att underlätta just kommunicat-

ion eller informationsspridning utan kan till exempel vara hjälpmedel i en elevs övning eller en lärares förberedelser. Digitala hjälpmedel är alltså ett något vidare begrepp än både IT och IKT. Ordens betydelse tangerar dock ofta varandra. Att jag inte använder mig av ”musikteknisk utrustning” beror på att det är allt för brett och skulle kunna inkludera allt från datorer, till fotpallar och PA-anläggningar.

I Myndigheten för skolutvecklings publikation ”Digitala läroresurser” (2007) används just begreppet ”digitala läroresurser”. I en vidare definition avser de all digital teknik som kan bidra till undervisningen. När jag skriver om digitala hjälpmedel i elgitarrundervisningen är det all digital teknik som kan vara till hjälp i undervisningen jag syftar på. Att jag valt bort Myndigheten för skolutvecklings term baserar sig på Tomas Saars (2000) idéer. Saar skriver om de olika personligheterna inom användandet av digitala hjälpmedel i skolan. Bland de kategorier Saar delar upp lärarna i hittar vi vad han kallar entusiasterna. Bland entusiasterna hittar vi en underkategori som snarare tänker på tekniken och datorer från ett musikaliskt perspektiv än ett pedagogiskt trots att de använder sig mycket av till exempel datorer i undervisningen. För att ge ett så brett svar som möjligt och även få med teknik som används i undervisningen men som läraren kan tänka på som enbart ”musikteknik” har jag alltså valt att använda termen ”digitala hjälpmedel”. I uppsatsen syftar det alltså på all digital teknik som kan vara till hjälp i undervisningen.

1.3 Övrigt användande av språk

Uppsatsen är skriven om musikundervisning och är tänkt att läsas främst av de som håller på med just musikundervisning eller musik i någon form och är intresserade av digitala hjälpmedel. Precis som det inom de flesta andra områden finns det en rad begrepp och ord som är specifika för just det ämnet finns sådana också inom musik. Jag är dock medveten om att det finns andra läsare, inte minst i form av opponenter och examinatorer. Som hjälp till dem har jag valt att lista några av de vanligast förekommande orden och uttrycken. Att jag inte gör detta i den löpande texten är för att jag anser att förklaringarna skulle komma för mycket i fokus och riskera att göra texten svårläst. Jag förutsätter dock en viss grundläggande kunskap i musik utifrån att det finns och länge har funnits som obligatoriskt ämne i svenska skolan.

- **Editera**, att i ett sequenserprogram klippa, klistra, tänja ut eller på annat sätt förändra en ljudfil eller en midifil.
- **Loopar**, används i uppsatsen om ljudfiler, ofta korta, som spelas om och om igen. Att loopa något syftar på att ta en del av en musikfil och spela den flera gånger.
- **Midi**, en datastandard för att styra olika syntar eller andra program och apparater som producerar ljud. Midi är alltså inte ljud utan bara data som talar om bland annat tonhöjd och längd på en ton. Kan användas till att styra även annat, till exempel ljus. Detta berörs dock inte i uppsatsen.

- **Planka**, syftar på att via sitt gehör ta ut en låt eller annat innehåll ur en inspelning. Ofta syftar det också på att man skriver ner det. Pappret med det nedskrivna materialet benämns ofta plank.
- **Sequenserprogram**, skulle också kunna kallas musikinspelningsprogram. Program som kan hantera flera ljud- och/eller midispår samtidigt.
- **Transkribera**, används i uppsatsen inte bara om intervjuer utan kan syfta på att skriva ner musik i noter, ackord eller tabulatur.
- **Tabulatur**, ett sätt att notera musik för stränginstrument. Tonhöjd anges inte, istället anges var på instrumentet man skall placera fingrarna.

1.4 Syfte

Syftet med denna uppsats är att försöka ge en överblick över de olika digitala hjälpmedel som finns att tillgå för undervisningen i elgitarr och hur dessa används samt hur de relaterar till de mål som finns för kurserna instrument/sång på gymnasiet.

1.5 Frågeställning

- Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen?
- Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmålen i instrument/sång på gymnasiet?

2 Källöversikt och teoriansknytning

Litteraturoversikten är indelad i ett antal delar för att göra den mer lättöverskådlig. I den första delen kommer jag gå närmare in på vad styrdokumentet säger och vad som sägs om användandet av digitala hjälpmedel från Skolverkets sida. Under lärandeteorier kommer jag kort behandla hur man från ett sociokulturellt perspektiv ser på användandet av till exempel nya medier. I avsnittet om digital teknik i skolan kommer jag titta närmare på litteratur och forskning som gränsar till mina frågeställningar och som därför kan vara viktiga för resultatet. Till slut presenteras en genomgång av digital teknik som kan vara relevant i skolan.

2.1 Styrdokumentet

Eftersom det redan i höst kommer en ny gymnasieskola så kommer jag förhålla mig till både Lpf 94 och de kommande styrdokumentet i Gy11. De styrdokument som behandlar innehållet i instrument/sång-kurser är; program mål för estetiska programmet, ämnesplanen i ämnet musik och kursplanerna till de tre olika nivåerna i instrumentkurserna. Frågeställningen inriktar sig främst mot de sistnämnda.

I både program målen från Lpf 94 och de kommande examensmålen i Gy11 betonas både det egna skapandet och förståelsen för konst och kultur. I de nuvarande målen kan man läsa: ”Estetiska programmet syftar till att ge grundläggande kunskaper inom kultur och estetik samt att ge möjlighet att allsidigt utveckla förmågan till skapande, inlevelse och uttryck.” (Skolverket, 2011a) och ”I det estetiska programmet betonas den egna skapande verksamheten”. I examensmålen för den kommande gymnasieskolan, Gy11, står det ”Centralt för utbildningen är att eleverna ska skapa, uppleva och tolka konst och kultur.” (Skolverket, 2011b). I program målen/examensmålen i både kommande och nuvarande gymnasieskola finns det också skrivningar om att eleven skall kunna utnyttja digitala hjälpmedel. I Lpf 94 hittar vi ”Genom användning av datorer i de estetiska karaktärsämnena ges tillfälle att praktiskt pröva möjligheterna att skapa bild, text, musik, ljud, ljus och rörelse.” Det står också att eleven efter avslutad utbildning skall kunna ”använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet” (skolverket, 2011a). I Gy11 kan man läsa: ”Att ta ansvar för sitt arbete, hantera och värdera stora mängder information, belysa frågor ur olika perspektiv, hantera digitala verktyg och medier samt ha möjlighet att bredda och specialisera sitt kunnande ska finnas med i utbildningen som förberedelse för konstnärliga och vetenskapliga högskolestudier.” (skolverket, 2011b).

I ämnes- och kursmålen skiljer sig den nuvarande och kommande gymnasiereformen i högre grad. Framför allt är Gy11 tydligare i vad kurserna skall behandla. I Lpf 94 är målen mer allmänt skrivna. Här skall eleven efter avslutad kurs instrument/sång A kunna; Eleven skall:

- kunna musicera på en grundläggande nivå

- kunna instudera enkla musikstycken
- känna till grundprinciper för gehörssång/spel och improvisation
- känna till instrumentets konstruktion och röstens fysiologi.

I Gy11 är målen fler men syftet får tolkas som ungefär det samma;

- Grundläggande instrumental spelteknik, alternativt sångteknik.
- Spel eller sång efter noter och på gehör.
- Grundläggande musikalisk tolkning, stil och form.
- Grundläggande repertoar för det egna instrumentet.
- Musikaliska instuderingsmetoder och övningsmetoder.
- Instruments konstruktion, grundläggande egenskaper och instrumentvård, alternativt grundläggande röstfysiologi och röstvård och metoder för detta.
- Grundläggande principer för att möta publik, till exempel presentation av program och medverkande, scennärvaro.
- Arbetsmiljö vid musikutövning, till exempel ergonomi, hörselvård och elsäkerhet vid instrumentalspel eller sång. (Skolverket 2011d)

I båda gymnasieordningarna ökar fokus på musikaliskt uttryck och konstnärlighet i de högre kursstegen. På elgitarr och i afrogenre i stort betyder detta ofta ett större fokus på improvisation. I ämnesmålen för musik i Gy11 står det också. ”Undervisningen i ämnet musik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande: /---/ Färdigheter i att använda musikteknisk utrustning samt kunskaper om hur musik kan framställas och hanteras digitalt.” (Skolverket, 2011e)

2.2 Lärandeteorier

Säljö (2000) beskriver lärande utifrån ett sociokulturellt perspektiv i sin bok ”Lärande i praktiken”. Det är det sociokulturella perspektivet jag utgår från i min uppsatts. ”Kunskap lever först i samspel mellan människor och blir sedan en del av den enskilde individen och hans eller hennes tänkande/handlande” (Säljö, 2000;9). Kunskap är inget som bara uppstår eller existerar i någon form av vakuum utan är hela tiden beroende av i vilken kultur och situation vi befinner oss. Vårt användande av språket och hur vi tänker är nära sammankopplade.

Olga Dyste (2003) skriver också med ett sociokulturellt perspektiv om hur redskap i interaktion med språket kan användas till att förmedla eller mediera kunskap. ”*Redskapen medierar lärande på många olika sätt. Böcker, film och video fungerar som informationskälla för studenter; anteckningsboken, pennan och datorn är fysiska redskap som medierar organisation, lagring och vidareutveckling av innehåll i texter eller egna tankar.*” (Dyste, 2003;46)

Dyste skriver också om motivation utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Där motivationen att lära sig finns inbyggd i kulturen, sociala sammanhang och de förväntningar dessa skapar på individen. Det dock också viktigt att skolan ser till att skapa bra miljöer för lärande som stimulerar eleven och uppmanar denna till ett aktivt deltagande.

”Det sociokulturella perspektivet visar tydligt att viljan att lära beror på upplevelsen av meningsfullhet, vilket i sin tur beror på om kunskap och lärande betraktas som viktiga i de grup-

per man ingår i. Både hemmiljö och klassen påverkar motivation. Därmed blir det avgörande att skapa en klasskultur där lärande värdesätts av alla, inte bara läraren” (Dysthe, 2003, 39)

2.3 Om digital teknik i skolan

Tomas Saar skriver i rapporten ”It, musik och lärande” (2000) om tre olika förhållningssätt till användandet av datorer i musikundervisning. Praktikern, entusiasten och skeptikern. Praktikern ser datorn som ett verktyg, vilket verktyg som helst. Denna reflekterar sällan över användandet av sina verktyg utan är till största delen bara intresserad av att kunna använda det på ett så effektivt sätt som möjligt. ”*Snickaren funderar över hammarens betydelse för arkitekturens utveckling lika lite som musikproducenten ställer sig frågan om den digitala mixerns inverkan på musikkulturen.*” (Saar, 2000, s.2). Entusiasten kännetecknas av dess tro på teknikens förmåga att revolutionera och förändra det sätt vi gör saker på. Entusiasten är en ohejdad optimist. Precis som det så kallade moderna projektet hyllar denne tanken på ständigt framskridande. Saar menar att man inom musikundervisningsområdet kan dela in entusiasterna i två olika kategorier, en vars fokus är på musik och en vars fokus är på pedagogik. Skeptikern påpekar att flera forskare inte kunnat visa på något utökat lärande med hjälp av datorer. Denna pekar också på det inte uppmuntrar till dialog och att det riskerar att bli ojämnt då de pengasvaga grupperna i samhället inte alltid har råd att ha den nyaste tekniken hemma.

Myndigheten för skolutveckling (2007, s.8) delar upp digitala läromedel i fem olika kategorier:

- Råmaterial
- Lek- och lärprodukter
- Läromedel
- Verktyg
- Angränsande resurser

Med råmaterial menas till exempel texter, bilder, video och ljud som elever på olika sätt kan använda i eller som utgångspunkt för sina arbeten. Lek- och lärprodukter är framför allt för yngre barn och är ofta tänkta att användas i ett sammanhang utanför skolan. Som exempel tas dataprogrammen *Mulle Meck* och *Kalas med Rut och Knut* upp. Även *Sim City* och *The Sims* kan räknas in och har båda används i olika undervisningssammanhang. Det som kallas ”läromedel” är i princip vanliga läroböcker men som använder sig av de möjligheterna som ges av att digitalisera dem. Många av de större läromedelsförlagen har digitala resurser kopplade till sina vanliga skolböcker. Verktyg finns både i former som är anpassade för skolan och former som inte är tänka för detta ändamål, men som mycket väl kan användas ändå. Googles *Google Earth* och *Google Maps* får stå som exempel på detta. Med angränsande resurser syftar myndigheten för skolutveckling främst på olika samarbets- och kommunikationsverktyg.

Stiftelsen för kompetens- och kunskapsutveckling skriver i numret ”Lärkraft” (2005a) om internet som kommunikationsverktyg och faktabank. ”Datorn används i många fall som en kommunikativ förstärkare, där undervisningen har en tydligare förankring till omvärlden” (KK-stiftelsen 2005;24) Exempel på detta i artikeln är att man genom användandet av E-post och chatt på ett snabbt och lätt sätt kan kommunicera med till exempel skolor på andra sidan jorden. Kring internet som faktabank tar man upp problemet med källkritik och konstaterar att eleverna i allmänhet tycker de är mycket bättre på källkritik än vad lärarna anser att de är. Dock konstaterar man att medvetenheten om källkritik har ökat bland eleverna.

I samma nummer återfinns artikeln "Lärande med simuleringar" (s.53) där de frågar sig hur man kan använda datasimuleringar i skolan. De som började använda datorbaserade simuleringar var försvaret. Numera är det utbrett på även i näringslivet och simuleringar används till allt från att bygga broar och lära sig flyga jumbojet till att handskas med farliga kemikalier. I artikeln lyfter de upp ett par saker som de anser skulle kunna vara fördelar med att använda datasimuleringar i skolan. Bland annat skriver KK-stiftelsen om "Learning by doing", eleven får chansen att testa sig fram. Detta i en trygg miljö där den värsta konsekvensen är "game over".

I numret "Läroverktyg" (2005b) skriver KK-stiftelsen om digitala arkiv och söktjänster. I samhället pågår en snabb kunskapsproduktion och ständigt blir mer och mer tillgängligt för oss i digitalt format. Det svåra har inte längre blivit att hitta information. Problemet idag är snarare att veta vilken information som är relevant. KK-stiftelsen skriver om tre olika sätt att hitta på nätet. Där Yahoo.com och Google.com får stå som exempel för två av sätten. Yahoo tog sin början genom att två studenter behövde göra en egen förteckning över webbresurser de använde. Därför började de kategorisera dessa. Efter ett tag blev deras länkarkiv så stort så att det gick att tjäna pengar på det. Yahoo är alltså ett exempel på söktjänst där någon har suttit och valt ut vilken information som kan vara värdefull. Nackdelen med denna typ av tjänst är att du kan missa information som skulle varit värdefull för dig. Google står som exempel på en annan typ av söktjänst där en sökrobot söker igenom hela nätet utifrån det eller de sökord du angivit. Det stora problemet med denna typ av söktjänst är att du ofta får långt mycket mer information än du kommer ha en chans att behandla. I artikeln ges exemplet att 2005 gav sökordet "psychology" nästan 61 miljoner träffar. Sista exemplet är fildelning där olika personer, ofta privatpersoner gör olika typer av data tillgängliga för varandra med olika tekniker.

I *Nordisk musikkpedagogisk forskning* menar Petter Dyndahl (2004, s11) att musik- och komponeringsprogrammen (han menar då på det som i uppsatsen benämns som sequenser- och notskrivningsprogram) har gått mot att bli ett personligt och kreativt inlärningsverktyg för komponerande och skapande. Han menar dock att för att detta skall fungera måste tre grundläggande krav uppfyllas. Eleven måste ha uppnått en viss grundnivå musikaliskt, eleven måste lära sig att hantera verktyget i fråga och det måste finnas kompetenta pedagoger i klassrummet.

I Sveriges och Musik och kulturskolors tidning "Kultursmockan" skriver Håkan Sandh (2010) en artikel om hur musikskoleundervisningen håller på att förändras och hur datorn tar en större plats;

"Den digitala världen har för länge sedan nått även kulturskolan. Musik, noter, videofilmer och fotografier hanteras med ettor och nollor. Även i vår värld ställs en del som var självklart för tio år sedan på ända. De flesta kulturskolor har kopieringsavtal. Det gäller papperskopior, inte en pdf som skickas med mail till en elev. Dansläraren mixar ihop två låtar till ett dansnummer. En gitarrelev kommer till sin lektion med tabulatur hämtad från en illegal sida på Internet. " (Sandh, 2005;18)

I artikeln nämner han också ett antal olika websidor som används i kulturskolan. Bland andra nämns www.musikskolan.se.

Statens medieråd (2008) skriver i sin undersökning om Ungar och Medier att andelen unga, dvs personer som är 12-16 år gamla, som har dator med internet på sitt eget rum är uppe i 50% procent och att detta är en siffra som har varit stigande. Man kan också utläsa att äldre barn/unga i större uträkning har datorer med internet än yngre barn. De skriver också att 97% av alla unga använder internet på sin fritid och att 96% har en egen mobiltelefon. 73% av de unga använder mobiltelefon till att lyssna på musik och 71% använder mobilen till att ta bilder.

2.4 Digitala hjälpmedel

Här listar jag program och andra digitala hjälpmedel utifrån tidigare erfarenheter från till exempel mitt eget jobb och på mina VFU-platser som jag tror kan ha användningsområden i elgitarrundervisningen. Delar av urvalet är också baserat på Sveriges två största musikertidskrifter, ”Musiker Magasinet” och ”Studio”. För att göra det mer lättöverskådligt är det uppdelade i olika kategorier.

2.4.1.1 Sequencerprogram

Sequencerprogram, också ofta kallade inspelningsprogram, är program där du kan spela in ljud och annan data, ofta enligt midistandarden. I de flesta program kan du även editera ljud- och datafilerna. Både i och utanför skolan skulle man kunna använda dem på en rad olika sätt, till exempel göra bakgrunder till elever, dokumentera elever, eleven kompar sig själv, eleven skriver musik. Här är några vanligt förekommande program:

- Pro Tools. Ett av de första programmen på marknaden. Har blivit någon form av branschstandard och är vanligt förekommande i större studior, men finns också i en nerbantad version tänkt för skolor och hemmabruk. I de två senaste versionerna har man försökt förbättra på sin hantering av midi men är fortfarande mest känt som ett smidigt program för att hantera ljudfiler. Just att det är branschstandard kan vara en anledning för skolor att använda och undervisa i programmet. Då de elever som satsar på en musikerkarriär ofta kommer komma i kontakt med programmet. (www.avid.com, 2011)
- Logic, liknande Pro Tools men sedan några versioner tillbaka har det mer fokus på låtskrivande och producerande. Detta innebär i praktiken mer mjukvaruinstrument och mer förinspelade loopar. Fördelen för en elev är att det krävs mindre kunskap i hur de olika instrumenten spelas då man kan använda sig av de färdiga looparna, vilket ger en snabbare väg från idé till låt det vill säga mer fokus på skapande än hantverket runt omkring. (www.apple.com, 2011a)
- Cubase och Sonar. Program som liknar båda de föregående, fokus hos båda ligger någonstans mittemellan det Pro Tools och Logic har. (<http://www.steinberg.net>, 2011)
- Garage band. Ett relativt enkelt program där också mycket av fokus ligger på låtskrivande. Ingår i programpaketet man får med när man köper en dator från Apple och finns också till deras iPad. Fördelen för en elev med detta program är just enkelheten. En annan fördel är att man kan ta en ”skiss” man gjort i Garage band och sedan föra in den i Logic för att förfina den. I de senaste versionerna går det också att köpa videolektioner för olika instrument. (www.apple.com, 2011b)

- Audacity är ett gratisprogram som fungerar med både OSX, Windows och Linux. (www.studio.se 2011a)
- Andra program värda att nämna FL-Studio, Digital performer, Reason, Nuendo och Ableton live. (www.studio.se 2011b)

2.4.1.2 Andra digitala inspelningsverktyg

Med andra inspelningsverktyg menar jag det mesta som skulle kunna ersätta en bandspelare. Syftet med dessa i skolan skulle kunna vara att dokumentera det eleven gör, att ge elev en ”digital komihåglapp” eller att spela en musikbakgrund för eleverna att öva till. Exempel på andra digitala inspelningsverktyg är:

- Portastudio. En ersättare till rullband eller adat-band med separat mixerbord och ”outboards”. En digital mixer med inbyggd möjlighet för flerkansalsinspelning. Detta verktyg börjar helt ersättas av datorer, då det på flera sätt är mycket mer begränsat och är relativt dyrt. En fördel för en elev kan dock vara att den ofta till att börja med är mer lätthanterlig än ett dataprogram och vägen till skapande blir kortare. Den liknar också mer den musiktekniska utrustning du kommer stöta på i livesammanhang än ett program på en dator, vilket kan ge en ökad förståelse för vad som formar ditt ljud om du är förstärkt och därigenom en del av ditt uttryck på scenen.
- Mobiltelefoner. Idag har de flesta elever en mobil som kan spela in ljud och ofta till och med rörlig bild (Statens Medieråd, 2008). Detta kan, som tidigare beskrivits, användas till att dokumentera eleven och hans/hennes framsteg. Det kan också användas som ”digitala komihåglappar” i sammanhang där notation kanske blir onödigt svårt eller onödigt krångligt. I de sammanhang man även använder video kan eleven hemma få en chans att ostört studera precis vad läraren visar. Möjligheten att ta en stillbild kan vara till hjälp om man till exempel gemensamt har skrivit ner en låt på tavlan och snabbt vill få med sig den hem. Det kan också vara till hjälp om läraren ritat eller visat upp en illustrerande bild som kan vara svår för eleven att avbilda med hjälp av penna och papper.

2.4.1.3 Kommunikationsverktyg

Internet har gett oss en rad nya möjligheter att kommunicera. En del av dessa har blivit en vardag för många av oss. Exempel på digitala kommunikationsverktyg och dess användning i gitarrundervisningen:

- E-mail och till viss del även sociala medier. De kan användas för att skicka information till en elev under och efter lektionen, som till exempel noter och musikbakgrunder som eleven kan öva till. Det kan också användas för kommunikation mellan lektionerna om eleven har missat något eller glömt något.
- Skype och andra chattprogram kan användas för kommunikation mellan lektionerna. Fördelen är att man med video och ljud kan beskriva och visa hur något skall utföras och inte bara beskriva det med ord. En annan fördel är att elever med specialintressen kan få kontakt med lärare på långa avstånd. Under 2009-2010 genomfördes på Göteborgs universitet ett försök med elgitarrlektioner på distans då läraren satt i New York och eleven fans i Göteborg. Själva ”lektionsträffarna” utfördes över Skype.

2.4.1.4 Program med pedagogiskt huvudsyfte

Program vars syfte är att man skall lära sig spela gitarr har jag faktiskt inte stött på alls ute på gymnasieskolorna. Jag skulle kunna tänka sig att det finns framför allt två anledningar till detta. Dels att det inte finns så många program än och dels för att det kanske snarare på en nybörjarnivå man har som störst nytta av dessa. Dock finns det några program gjorda i musikutbildningssyfte jag tycker är värda att nämna.

- Guitar Pro är visserligen inte helt och hållet ett program vars syfte är att lära sig spela utan det var från början snarare ett tabulatur-noteringsprogram. Dock har det för varje ny version lagts till fler övningsfunktioner och funktioner som skall göra det lätt att följa med i notbilden och spela till de bakgrunder som ofta finns till låtarna. Bland annat finns det funktioner för tempo, till exempel "speed trainer", där man kan loopa en svår passage och från att den spelas väldigt långsamt så höjer programmet långsamt farten så att man efter ett tag skall klara av att spela passagen i ursprungstempo. (<http://www.guitarpro.com>, 2011)
- Earmaster, ett av många program för att träna sitt gehör. (www.earmaster.com)
- Program i "Guitar Hero-anda". För några år sedan kom programmet guitar hero där man på en låtsasgitarr i plast skall följa rytmer och "noter" på skärmen. Jag har hört flera gitarrlärarkollegor berätta om ett uppsving i antal sökande på gitarr. Det har också märkts av att många vill spela just låtar från de olika spelen i serien. I höst kommer det första spelet i samma anda fast där man kopplar in en riktig gitarr eller elgitarr. Hur väl det kommer fungera som verktyg för att lära sig spela gitarr återstår att se, men det är just detta de framhåller i den reklam som hitintills har gjorts för spelet. (www.gitarrforum.com, 2011)

2.4.1.5 Notationsprogram

Notationsprogram är inte bara till hjälp för läraren när han skall förbereda lektionen eller för arrangörer när de sitter och skriver sina arrangemang. Det kan också hjälpa elever med både komponering av egna låtar, gehörsträning eller instudering då programmen kan spela upp det man har skrivit in. Vilket program man använder sig av här är snarast en smakfråga då de sällan skiljer sig särskilt mycket i funktionalitet för den vanliga användaren. Värda att nämna är; Finale, Sibelius och MuScore var av det sistnämnda är gratis.

2.4.1.6 Utbildning på internet

På internet kan man idag hitta en rad sidor som kan vara till hjälp för både gitarrläraren och gitarreleven och vars syfte är att vara utbildande. Utbudet har vuxit och blivit enormt. En sökning på "learn to play guitar" på google.com gav 30:e april 2011 drygt tre miljoner träffar. Här är några exempel på några bra sidor.

- Youtube.com ägs numera av Google och är en sida där alla som vill kan lägga ut sina egna videor. Genom ett sök kan man ofta hitta någon som visar hur man spelar just den låt man själv försöker lära sig. Precis som med många andra sidor på nätet måste man vara noga med källkritik. Bara för att någon utger sig för att veta hur man spelar till exempel ett specifikt gitarriff är det inte säkert att det är rätt. Det är därför viktigt att alltid gå tillbaka till originalet och fundera på om det låter som det skall. Man bör också vara

medveten om att fingersättningar eller annan teknik ibland kan vara lite "hemsnickrad" och fråga sig själv om det du ser verkligen är det bästa eller mest lämpliga sättet att spela på. (www.youtube.com 2011)

- Musikteori.se säger sig själva vara en interaktiv lärobok på nätet. Tjänsten är gratis och innehåller både teori och gehoörsövningar samt det de själva kallar "Quiz" för att eleven skall kunna testa sig själv. (www.musikteori.se)
- Musikskolan.se är de kommunala kultur- och musikskolornas egna site och innehåller en mängd material anpassat för just undervisning på dessa. En del material skulle även kunna vara användbart på gymnasienivå. (Kultursmockan 2010)
- Lektion.se är en site där lärare kan dela med sig av bland annat olika lektionsupplägg. Det finns än så länge inte särskilt mycket material för just musik på gymnasiet men siten växer hela tiden. (www.lektion.se)

2.4.1.7 Internet som hjälp för att dela information

Genom internet och andra typer av nätverk har det nu blivit relativt enkelt för lärare att dela digital information mellan varandra. Till exempel så har Göteborgs kommun en funktion för detta på sin "läroweb" Hjärntorget (hjarntorget.net). Det finns även en rad andra tekniska lösningar för detta ändamål. En är att sätta upp en server för lärarna på en skola där de får ett gemensamt lagringsutrymme och på så sätt kan se även vad de andra lärarna har lagt ut. Jag själv gjorde ett utvecklingsarbete om just detta under min sista VFU-period. Även andra fildelningstekniker så som peer-to-peer och torrent kan användas för delandet av information mellan lärare även om dessa till största del förknippas med illegal fildelning (Myndigheten för skolutveckling, 2007).

3 Metod

Frågan; ”Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå i elgitarrundervisningen?” kan vara både lätt och svårt att besvara. Att bara sitta med under ett par elgitarrlektion och rada upp de man observerar eller bara presentera det som jag har hittat i litteraturen skulle vara en enkel lösning, men är inte en lösning som inte helt fyller mina syften. Å andra sidan, oavsett vilka ramar som finns för detta arbete, skulle det vara omöjligt att hitta precis alla digitala hjälpmedel som finns att tillgå för elgitarrundervisningen, särskilt utifrån en definition där all digital teknik som kan vara till hjälp räknas. Väl medveten om detta ger jag mig ut för att ge ett så brett svar som möjligt och min ambition är att i alla fall kunna definiera ett antal kategorier av digitala hjälpmedel för elgitarrundervisning. Under dessa listar jag några av de vanligast förekommande exemplen. För att kunna göra detta har jag valt att genomföra djupintervjuer med tre stycken informanter som alla själva använder sig av mycket digitala hjälpmedel. Själva listan är också kompletterad med sådant som förekommer i litteraturen och övriga källor jag presenterat. Att jag använder intervju som metod istället för i stället för till exempel enkäter grundar sig främst på att fältet får ses som relativt utforskat och det kan finnas svar som jag inte väntat mig. Dessa blir lättare att få fram i en intervjusituation med stora öppna frågor där jag som intervjuare kan be informanterna att gå in djupare och utveckla svaren. Jag vill veta hur de kopplar sitt användande till målen enligt Stukát (2005) är risken med enkäter att man inte alls får så utförliga svar som man skulle vilja.

För att kunna besvara frågan ” Hur överensstämmer användandet av dessa med kursmålen i instrument/sång på gymnasiet?” måste jag först analysera vad som verkligen står i målen. Jag kommer använda mig av kvalitativ textanalys utifrån vad som står i målet och Skolverkets kommentarer kring dessa i den mån sådana finns att tillgå. Efter detta besvaras frågan utifrån intervjusvar, litteratur och övriga källor. Man skulle kunna ifrågasätta om en snart färdigutbildad lärare egentligen skall behöva analysera målen. Jag har dock tidigare stött på både väldigt olika tolkningar av målen och åsikter om att målen i just musikämnen är väldigt allmänt skrivna, därför anser jag detta nödvändigt för mitt arbete.

3.1 Intervjuer

Jag har i min undersökning valt att använda mig av ostrukturerade intervjuer som metod. Detta eftersom det jag valt att undersöka får anses som ett relativt utforskat område och det kan finnas en rad svar på det jag undersöker som jag kanske inte har väntat utifrån de källor jag hittat. Stukát skriver om den ostrukturerade intervjuformen; ”*Man klarar tyvärr inte av särskilt många personer. Samtidigt kan man få fram helt ny information, upplysningar som man inte kunde föreställa sig när man gjorde sina frågor*” (2005, s39-40). Som informanter har jag valt personer som jag vet redan i hög utsträckning använder sig av digitala hjälpmedel i sin undervisning och i sitt musikskap. Detta val kan göras eftersom undersökning på inga sätt handlar om med vilken frekvens den genomsnittliga gitarrläraren använder sig av digital

teknik utan inriktar sig på hur man kan använda tekniken och vilka hjälpmedel som finns. Jag har velat ha informanter med ett relativt stort åldersspann eftersom man utifrån litteraturen kan tänka sig att det i vissa fall finns ett visst generationsglapp i hur man använder tekniken. De informanter jag valt ut är två stycken lärare i elgitarr på gymnasiet samt Ulf Bandgren vid Högskolan för scen och musik i Göteborg, som förutom att undervisa i elgitarr även år 2009-2010 genomförde ett projekt om distansundervisning i elgitarr med hjälp av digital teknik. Av de två gymnasielärarna är en runt 30 och har bara jobbat som lärare i ett par år. Den andre har mer än 30 års erfarenhet av att jobba som lärare i elgitarr på gymnasiet. Ulf Bandgrens ålder och verksamma period ligger någonstans mitt emellan dessa två.

Samtliga intervjuer inleddes med att jag redogjorde för den breda definitionen av ”digitala hjälpmedel” som jag har valt att använda. Detta för att ytterligare försöka säkerställa att informanten snarare gav mig för mycket information än för lite. Intervjuerna utfördes utifrån en intervjumall där informanterna tilläts prata ganska fritt kring området. Under tiden prickade jag av de frågor och de områden jag ville att vi skulle behandla. De två intervjuerna med gymnasielärarna gick efter samma intervjumall (bilaga 1). För intervjun med Ulf Bandgren gjordes en separat mall (bilaga 2) som bara delvis bestod av samma frågor och punkter eftersom han inte är gymnasielärare. Till honom ställde jag också frågor kring det projekt han genomfört. I intervjuerna med gymnasielärarna undvek jag till att början med att ställa några direkta frågor kring program mål, kurs- och ämnesplaner. Detta för att se om lärarna till att börja med själva relaterade kring dessa när de tog upp fördelar och nackdelar kring digitala hjälpmedel. Senare i intervjuerna bad jag dem försöka relatera direkt till dessa.

3.2 Kvalitativ innehållsanalys

Som tidigare framgått i texten måste jag för att besvara frågor kring kursmål först ge en tolkning av dessa. Kursmål inom musikämnen under Lpf94 har ofta beskyllts för att vara väldigt allmänt skrivna. Det är därför inte helt självklart att förstå vad skolverket verkligen menar. I detta syfte genomför jag en kvalitativ textanalys av vad som verkligen står i kursmålen. I Metodpraktikan kan man läsa;

”Det finns flera skäl till att använda den textanalytiska metoden framför den kvantitativa innehållsanalysen. Ett viktigt skäl är att helheten i texten, det centrala som forskaren är ute efter att fånga in, antas vara något annat än delarna (de detaljerade analysenheterna). I mindre mystiska ordalag betyder det att vissa passager i texten anses vara viktigare än andra. Ett annat men närliggande skäl är att det eftersöka innehållet ligger dolt under ytan och endast kan tas fram genom en närläsning av texten.” (Esaïasson, 2004:233)

Det jag vill ha svar på i korta ordalag är, vilka delar av texterna har någon relevans för mig och vad skolverket menar med det som har skrivit.

3.3 Insamlande av data under intervjuerna

För att hålla mig till uppsatsens anda har jag valt att spela in alla mina intervjuer på min iPhone. Efter försök har jag märkt att ljudkvaliteten blir mer än väl tillräckligt bra för att tydligt kunna höra vad informanterna kommer säga. Detta medför förutom att jag inte behöver tänka på att ha någon särskild apparatur med mig vid intervjutillfället (eftersom telefonen alltid ligger i min ficka) också att jag automatiskt får säkerhetskopior av alla intervjuer då detta görs automatiskt. Som detalj kan nämnas att jag på mina intervjumallar skrev in att jag skulle sätta den på flygsäkert läge, dels för att se till att telefon inte störde intervjun men också för att den inte skulle kunna ringa och avbryta inspelningen.

3.4 Behandling av data

De inspelade intervjuerna har förts över på en dator och in i ett sequenserprogram för att även här använda mig av de metoder jag skriver om. Svaren har sedan strukturerats och märkts så att de blir lättöverskådliga. Detta har gjorts med stor omsorg så att svaren inte förändrats på något sätt. Därefter har jag först under några genomlysningar prickat av och skrivit ner de mer specifika digitala hjälpmedel som har nämnts under intervjuerna. Därefter har jag transkriberat de delar av intervjuerna som varit av vikt för mitt arbete. Jag har till exempel valt bort att transkribera långa utläggningar om skillnader i ljudkvalité mellan olika program trots att det är en fråga som intresserar mig som ljudtekniker men som är på alldeles för avancerad nivå för att det skall påverka användandet i skolan.

3.5 Etiska övervägande

De etiska övervägande jag har gjort utgår från krav och rekommendationer i HSFR skrift ”Forskningens etiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning” (HSFR, 2011). De fyra huvudkraven som jag utgår från är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Idealt hade varit att kunna namnge alla informanter då det antagligen skulle ge mer tyngd åt det de säger. Då delar av intervjuerna handlar om hur lärarna förhåller sig till betygskriterierna (ett ämne som enligt min erfarenhet kan vara ganska känsligt bland många lärare på estetisk programmet) så har jag valt att låta de två gymnasielärarna vara anonyma. Detta dels på grund av att jag vill ha så sanningsenliga svar som möjligt och dels för att skydda deras person. HSFR skriver:

”Vad som anses vara etiskt känsligt kan naturligtvis variera från samhälle till samhälle och från en tid till en annan. Utgångspunkten bör vara vad man kan anta att de berörda (således ej forskaren) och deras efterlevande kan uppfatta som obehagligt eller kränkande.” (HSFR 2011, s12)

Jag gör bedömningen att vissa svar från informanterna framför allt kring kursmål skulle kunna åsamka ett visst obehag om till exempel deras skolledare fick läsa dessa. Därför ges

dessa lärare fiktiva namn och information om arbetsplats och annat som kan röja deras identitet utelämnas ur uppsatsen. Vad det gäller Ulf Bandgren så anser jag att han får stå som representant för en institution på Göteborgs universitet. Han får dessutom inte svara på några frågor om kursmål eftersom han inte är lärare på något gymnasium och han har medgivit att vara med i uppsatsen i eget namn. I övrigt har alla informanter före intervjuerna blivit informerade om vad intervjuerna kommer handla och vilken roll deras intervjuer kommer ha i min undersökning samt huruvida de kommer delta anonymt eller inte. Alla informanter ges också tillfälle att läsa igenom de delar av texten i vilken de förekommer innan publicering.

3.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

3.6.1 Reliabilitet

Stor vikt har lagts vid mätnoggrannheten i de använda instrumenten och tillförlitligheten får därför ses som god. Genom att tillsammans med frågorna också ha ”checklistor” kontrolleras att svaren i intervjuerna blir så uttömmande som möjligt och inget missas. Samtliga informanter har stor erfarenhet inom området och har god förståelse av terminologin vilket gör att missförstånd kan undvikas. Intervjuerna genomfördes i informanternas egna arbetsrum och under tillfällen då de hade gott om tid för att undvika att de skulle känna sig stressade.

3.6.2 Validitet

I både kvalitativ textanalys och intervjuer blir den som mäter, i detta fall jag, en del av mätinstrumentet vilket förutsätter en god förståelse kring ämnet. Min förståelse kring detta får ses utifrån mig som blivande lärare, som verksam musiker och som ljud/ljustekniker, vilket får ses som en bred grund. Då gymnasielärarna har getts anonymitet ser jag inga anledningar till att betvivla att deras utsagor är sanna. Vad det gäller Ulf Bandgren behandlar intervjun med honom inte något känsligt ämne. Därför är det svårt att se några anledningar till att skulle tala osanning.

3.6.3 Generaliserbarhet

Studien syfte är att ge svar på två frågor, dels vilka digitala hjälpmedel som finns att tillgå i elgitarrundervisningen och dels hur dessa kan relateras till kursmålen. Att ge ett heltäckande svar på första frågan får ses som omöjligt utifrån den breda definitionen av digitala hjälpmedel. Utifrån litteratur, andra källor och det informanterna har svarat definieras därför olika kategorier av hjälpmedel och exempel på dessa tas upp. Kring båda frågorna får man konstatera att urvalet informanter är för litet för att kunna dra några generella slutsatser. Dock ger undersökningen viktig ny information och skulle kunna vara utgångspunkt för vidare forskning kring ämnet.

Det som avhandlas i uppsatsen kan också ha viss relevans för alla som undervisar i elgitarr oavsett nivå och ålder. Man kan också relatera till undervisning i andra instrument och andra ämnen som inte har med musik att göra. Detta eftersom mycket av det som tas upp inte är

specifikt anpassat för just elgitarr. Dock är det som avhandlas inriktad på gymnasiet eller elever på en likartad nivå.

4 Resultatredovisning

Resultatredovisningen är delad i två huvuddelar. I första delen behandlar jag vilka digitala hjälpmedel som finns att tillgå i elgitarrundervisningen och hur dessa används eller kan användas. I den andra delen går jag in på hur detta kan relateras till målen för instrumentkursen i elgitarr på estetiska programmet.

4.1 Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen?

4.1.1 Två lärare om användandet av digitala hjälpmedel

Intervjuerna med de båda lärarna, som jag valt att kalla Per och Thomas, sker båda på deras respektive undervisningsrum. I den första delen av intervjun ber jag båda berätta vilka digitala hjälpmedel de använder sig av i sin undervisning. För att få lite struktur och undvika att de utelämnar något ber jag dem dela upp det i förberedelser inför en lektion, själva lektionen och efterarbete. Per berättar att en normal arbetsgång för honom kan se ut som följer. Han börjar med att titta i sina lektionsanteckningar som han gör på sin dator i Excel. Ofta vet han redan vad han vill göra med eleven och använder sig av material som han redan har lagrat på sin dator. Materialet kan bestå av noter, övningar, mp3-bakgrunder eller andra övningsbakgrunder i sequenserprogrammet Logic som tillåter honom att variera tempo på en låt eller en övning. I de fall han vill göra något med eleven som han inte redan har förberett material för, eller att elev har önskat en speciell låt, börjar han arbetet med att lyssna på den nya låten, antingen på youtube.com eller på Spotify. Att han gärna använder youtube.com förklarar han med att han därifrån enkelt kan ladda ner en mp3-fil. ”Jag gissar att det kan vara en generationsfråga, men jag vill veta att jag har låten på datorn utan att behöva vara uppkopplad mot nätet”. Efter en första genomlyssning ”plankar” han låten och skriver ofta ner den med noter, ackord och i vissa fall tabulatur i notskrivningsprogrammet Sibelius. I de fall där han inte själv lyckas ta ut låten eller han är osäker på något använder han ofta sökmotorn google.com för att se om det finns några andra som redan skrivit ner det han sitter och försöker tar ut. Därefter tillverkar han ofta en bakgrund baserad på låten, vilken eleven sedan kan spela till. Även detta gör han i programmet Logic. Under själva lektionen säger han att han vill sitta och pilla på datorn så lite som möjligt, dock börjar han varje lektion med att ta en titt på sina lektionsanteckningar på datorn, i vissa fall använder han även stämtoner som han har i mp3 till hjälp för att stämma sin gitarr och som hjälp för eleven att stämma sin. Ibland använder han även en stämapparat som han laddat ner till sin mobiltelefon. Under lektionerna använder han också de bakgrunder han gjort till olika låtar och övningar som han har på sin dator. Han kommenterar dock att han nu för tiden mycket oftare låter bli att använda bakgrunder och själv kompar eleven alternativt låter elev kompa honom när han skall visa något. ”Det är något annat som händer då” säger han och syftar på ett ökat fokus på samspel och musikalisk

improvisation. I slutet av lektionerna skickar han nästan alltid ett mail till eleverna med en eller flera PDF-filer innehållande till exempel noter och/eller en mp3-bakgrund till en låt eller en övning eleven skall öva på. Han uttrycker sig ”det känns tryggt” och menar att han då verkligen vet att eleverna inte kan slarva bort det han har gett dem. Han tycker också att det finns en vits med att allt material finns kvar på elevens mail även efter att denne har slutat gymnasiet och att de kan använda materialet även framöver, till exempel i de fall de själva börjar undervisa i gitarr. I efterarbetet använder han sällan andra digitala hjälpmedel än de lektionsanteckningar han har i Excel. På frågan vilka fler digitala hjälpmedel som han använder tar han upp Band in a box - ett program som utifrån de ackord du skriver in och den stil du säger åt programmet att ”spela i” genererat en musikbakgrund. Han använder sig i vissa fall av mobilen för att spela in ljud på. Han använder internet till att leta texter till låtar förutom tabulatur som nämndes förut och kommenterar att detta är nog det som har hänt i och med internet som sparar honom mest tid. Förut satt han ofta på söndagskvällarna och försökte skriva ner texter till låtar som han bara hade på skiva. Han använder inga program vars syfte mer direkt är att lära någon spela gitarr. Han har dock läst om ett par i ”Musiker Magasinet” och tycker det verkar intressant och är säker på att det finns många ”ungar” där ute som sitter framför datorn för att lära sig. Han ser dock inget behov av att använda sådana program själv, att lära ut är ju hans jobb.

I intervjun med Thomas framkommer ett arbetssätt som på många sätt är likt det Per använder sig av. Precis som Per använder sig Thomas mycket av musikbakgrunder som hjälp i sin undervisning och han gör dem också i Logic. Även han sitter och skriver noter och tabulatur i Sibelius. Däremot har han en helt motsatt strategi vad det gäller papper. Även om han själv har sitt material på sin dator i digitalt format vill han att eleverna skall gå ifrån lektionen med ett papper i handen. De bakgrunder han har mailar han inte heller direkt till eleverna med argumentet ”det skulle bli kaos i min mailbox” utan använder sig i stället av en så kallad moln-tjänst där han gör materialet via internet för sina elever, men eleven får själv hämta ner det, det finns inte direkt i deras mail. Thomas använder inte datorn särskilt mycket för att spela in lektionerna eller eleverna men berättar att han kommer göra det mycket nästa år då han kommer dela ett antal elever med en annan gitarrlärare. Då är tanken att de till exempel skall använda Logic för att göra gitarrpålägg. Han har även vid vissa tillfällen använt mobilen för att låta eleven göra ”digitala minnesanteckningar”. Detta förekommer mest i de fall de spelar någonting som kanske inte finns på nätet att lyssna på. I sin egen mobil har han även så kallad ”Real book”. En bok i digitalt format som innehåller ca 800 stycken jazz standards. Förutom att innehålla ackordföljder till dessa kan även ”boken” själv spela ett komp i valfritt tempo till dessa låtar så man kan öva sig på att spela melodin eller att improvisera ett solo. Thomas gör också lyssningslistor på spotify eleverna och använder precis som Per sin dator till att göra anteckningar. Den största fördelen Per ser med användandet av datorn i undervisningen är de musikbakgrunder han kan göra till eleverna och som han tycker underlättar deras övande och framför allt gör det roligare.

4.1.2 Ulf Bandgren om användandet av digitala hjälpmedel

Ulf Bandgren berättar att de digitala hjälpmedel han använder sig av under lektionerna inte är så många och framför allt består av en mobiltelefon, eller mer specifikt en iPhone från vilken han kan spela upp olika musikbakgrunder han suttit och gjort hemma i programmet Pro Tools samt en digital stämapparat som används ibland när det finns behov. Det har också förekommit att hans elever använder mobiltelefonen och spelar in delar av lektionen. I för- och efter-

arbetet till lektionerna använder han dock nästan uteslutande sig av sin dator, förutom självklart en gitarr också. För elevernas del märks det kanske framför allt på att ”han nästan helt slutat använda papper”. Istället ber han eleven i slutet av en lektion skicka ett mail om vilka papper och eventuella bakgrunder eleven vill ha varpå Ulf skickar dessa i PDF-format. Noterna är ofta i förväg skrivna i programmet Sibelius, samma notskrivningsprogram som både Thomas och Per använder. Dessutom används e-mail i stor uträkning i kommunikation med eleverna. Det kan också nämnas att för att boka en lektionstid hos Ulf går man in via Göteborgs universitets intranät GUL till ett schema där man skriver upp sig själv. När det kommer till förarbetet radar Ulf upp en rad program och andra digitala hjälpmedel han använder sig av. För att ”planka” låtar och transkribera noter har han nyligen börjat använda sig av ett program som heter Transkribe. Han berättar att det bland annat var till stor hjälp då han gjorde ett projekt som gick ut på att planka gitarrsolon från olika kända jazz-gitarrister. Han använder datorn för att göra ”gitarrboxar”, ett sätt att grafiskt visa hur man till exempel tar ett ackord eller en skala på gitarren. Mycket av information han vill hitta letar han upp på nätet och nämner bland annat youtube.com som en enorm källa till information för den som vill lära sig spela gitarr. Förutom de program som redan nämnts berättar han att han använder sig av Band in a Box, dock inte så ofta längre, samt en rad ”plug-ins”, insticksprogram till Pro Tools för att få sina bakgrunder att låta så bra som möjligt. Bandgren nämner också att en rad amerikanska skolor och gitarrister har börjat erbjuda undervisning via nätet. När intervjun är slut och han skall gå vidare och hålla i en lektion i avancerat samspel tar han med sig sin ”zoom”, en liten digital inspelningsapparat. Om denna berättar han att han tycker det är bra att eleverna direkt efter att de spelat får chansen att lyssna på det de gjort. ”När man spelar något själv är man så inne i det så man lätt missar vad man egentligen har spelat”.

4.1.3 Ulf Bandgren om distansundervisning med hjälp av datorn

Under höstterminen 2009 och vårterminen 2010 genomförde Bandgren med stöd av högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet ett projekt om distansundervisning av elgitarr via datorn. Då detta tangerar mitt ämne passade jag på att även fråga om detta i min intervju.

Bandgren berättar att bakgrunden till projektet var att hans fru skulle åka och jobba ett år på Ithaca college i New York och att i samband med detta fick han chansen att åka med och undervisa på en skola där. Med botten i hans stora intresse för datorer började han fundera på om han inte på distans skulle kunna försätta undervisa i alla fall en del av de elever han redan undervisar på högskolan för scen och musik i Göteborg. Efter samtal med ledningen och lite testande av tekniska lösningar, där även IT teknikerna vid fakulteten blev inblandade, hittade de en teknisk lösning som verkade fungera och i och med det fick också Bandgren loss pengar för att genomföra projektet. Den tekniska lösningen får ses som relativt enkel. Den bestod av två datorer med inbyggda mikrofoner och kamera uppkopplade med en relativt hög bandbredd som tillåter lärare och elev att kommunicera i ljud och bild över programmet Skype. Bandgren berättar att inför varje lektion fick eleven boka en tid med honom via e-mail. Inför varje lektion hade eleven fått i uppgift att spela in sig själv när den spelade melodi, improviserade och komrade till en bakgrund han hade skickat efter den föregående lektionen. Under själva lektionen diskuterades uppgiften och då det var befogat visade Bandgren nya ackordläggningar eller skalor på precis samma sätt som han hade gjort vid ett ”vanligt” lektionstillfälle. Även övningar ”kollades ibland av” och i dessa fall fick eleven sitta och spela till en metronom. Den största skillnaden och kanske även nackdelen var att man inte som Bandgren uttryckte det ”kunde spela i real time tillsammans”, det vill säga fördröjningen mellan datorerna gjorde

att man inte kunde spela tillsammans lärare och elev. Däremot var det så pass lite fördröjning att det gick att lägga ackord som eleven sedan kunde testa skalor över. De stora fördelarna som visade sig med projektet var att både lärare och elev tvingades att vara bättre förberedda inför lektionen. Bandgren var tvungen att förbereda både bakgrund i mp3-format och noter i PDF-format. Eleven i sin tur fick en uppgift som den verkligheten var tvungen att göra. De flesta blev också tvungna att genom inspelningarna de gjorde lyssna på sig själv på ett sätt som de inte gjort tidigare. De flesta elever var dessutom obekväma med att lämna ifrån sig ett resultat som de själv inte tyckte lät bra vilket gjorde, i alla fall enligt Bandgrens uppfattning, att många jobbade hårdare med sitt gitarrspelande mellan lektionerna.

4.1.4 Digitala hjälpmedel, en översikt

Nedan följer en kortfattad översikt baserad på de svar informanterna har gett och det som har presenterats under källöversikten.

- **Sequencerprogram:** Pro Tools, Logic, Cubase, Sonar, Garage band, Audacity, FL-Studio, Digital Performer, Reason, Nuendo, Ableton live.
- **Andra digitala inspelningsverktyg:** Portastudio, Mobiltelefoner, Zoom
- **Kommunikationsverktyg:** E-mail, Sociala medier till exempel Facebook.com, chattprogram till exempel Skype.
- **Program med pedagogiskt huvudsyfte:** Guitar Pro, Earmaster,
- **Notationsprogram:** Finale, Sibelius, MuScore
- **Sökmoterer:** Google.com, Yahoo.com
- **Utbildning på nätet:** Youtube.com, Musikteori.se, Musikskolan.se, Lektion.se
- **Internet som hjälp för att dela information:** Hjärntorget.se, olika serverlösningar, peer-to-peer teknik, torrent-teknik.
- **Övriga digitala hjälpmedel:** digital stämmapparat, Metronom/trummaskin. Appar (program till mobiltelefon) till exempel n-Track Tuner och iReal Book, Transcribe, Spotify, Microsoft excel.

4.2 Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmål för instrument/sång på gymnasiet?

4.2.1 Gymnasielärarna om fördelar, nackdelar och relation till kursmål

Under intervjun gång radar Per upp en rad med fördelar som finns med att använda digitala hjälpmedel. Förut har jag nämnt hämtandet av texter på nätet. Det verkar vara just tillgången till en stor mängd information som är en av de största fördelarna. När jag frågar Per om han kan relatera eller motivera sitt använde av digitala hjälpmedel utifrån det som står i kursmålen får jag svaret *”Alltså såhär, eller jag vet inte riktigt men det är ju inget självändamål. Det är ju verkligen bara ett verktyg. Datorn är ju inte nått annat än ett litet bibliotek. Det är verkligen bara att den är liten och praktisk och käck.”* Som den stora nackdelen nämner Per att han har börjat lita lite för mycket på sina musikbakgrunder men precis som jag har skrivit tidigare i texten så har han nu börjat kompa mer och mer själv på lektionerna. Thomas utgår egentligen inte så mycket från målen i sin undervisning utan tycker snarare att man per automatik täcker det som står i målen genom att bedriva just gitarrundervisning. Däremot kommenterar han: *”Man tittar på det när det börjar krisa”* och menar att målen mest blir aktuella för någon som kanske inte har lagt ner så mycket tid på sitt spelande eller varit så mycket på lektionerna och därför riskerar ett IG. I övrigt radar han upp en rad positiva saker var av den största är just användandet av bakgrunder. När han var gitarrelev fick han själv aldrig några bakgrunder att spela till och tycker att det kan vara svårt att öva in olika modus och skalor genom att bara spela dem rakt ut i luften eller i bästa fall till en lös sträng som får klinga. Han nämner också att han tycker han blir tydligare mot eleven: *”här är en bakgrund, här är en not, gå hem och öva”*. Lärandet blir också mer lustfyllt. Som främsta nackdel nämner han att han att man kan bli *”lite bekväm och slapp”*.

4.2.2 Ulf Bandgren om för- och nackdelar med digitala hjälpmedel

Som jag skrivit tidigare är Ulf Bandgren inte alls aktiv på gymnasiet och har därför inget förhållande till kursmålen där. Däremot har han massa andra tankar om för- och nackdelar som jag anser kan vara av värde för att besvara min fråga, därför låter jag även hans kommentarer vara med under denna sektion.

Som tidigare nämnts använder Bandgren en rad digitala hjälpmedel i sin gitarrundervisning, dock är det inte så mycket mer än musikbakgrunder som kommer fram under själva lektionen. Om att spela till dessa har dock mycket gott att säga. Till att börja med säger han att *”studenten får känslan av att spela i ett band”* det viktigaste med detta är att eleven tvingas spela i *”time”*, det vill säga måste förhålla sig till givet tempo och givna underdelningar, man kan inte stanna eller ta det lite långsammare om det är något man inte riktigt kan. Bandgren uppfattar att studenternas övning blir bättre. I elgitarrundervisning handlar mycket om att improvisera, spela solo på olika låtar. Att öva på detta blir mycket lättare om man verkligen hör hur det låter när man spelar över olika ackord i stället för att bara tro att man spelar *”rätt”*. Han tycker också att internet är en otroligt bra källa för att hitta information. Han för dock ett resonemang om vad som är kunskap och vad som är bara information och tycker det är viktigt att förstå att information och kunskap inte alls är samma sak. Ibland kan det vara bättre att man verkligen lyssnar på bara en 10 sekunder lång bit och lär sig detta på riktigt istället för att

bläddra runt bland massa videos på youtube.com där folk visar olika gitarrgrejer. För att understryka detta citerar han en annan gitarrist som var och hade ”clinic” på skolan några veckor tidigare: ”If your listening is shallow your playing will be shallow to”.

4.2.3 Tolkning av målen

Som jag tidigare har skrivit så måste man förstå vad som menas med målen innan man kan relatera dessa till användandet av digitala hjälpmedel. I Lpf 94 gäller följande mål för kursen instrument/sång nivå 1:

- Eleven skall kunna musicera på en grundläggande nivå
- kunna instudera enkla musikstycken
- känna till grundprinciper för gehörssång/spel och improvisation
- känna till instrumentets konstruktion och röstens fysiologi. (Skolverket, 2011d)

Dessa mål säger egentligen ganska lite om vad undervisningen skall behandla mer specifikt utan känns mer som de är skrivna för att passa in så bra som möjligt i hur man traditionellt bedriver instrumental undervisning. Det skall sägas att dessa mål gäller samtliga instrument, målen skall alltså passa lika bra för undervisning i elgitarr som i undervisning i fiol och harpa, vilket också gör att de måste vara ganska öppet skriva.

Den första punkten ”Eleven skall kunna musicera på en grundläggande nivå”, säger alltså att eleven skall kunna spela eller sjunga. Att däremot definiera vad en grundläggande nivå innebär är inte alls självklart. En tolkning jag skulle kunna göra är att mina egna elever på som är sju år gamla och har lärt sig ”blinka lilla stjärna” och ”björnen sover” kan musicera på en grundläggande nivå. Samma sak gäller för nästa punkt, instuderande av enkla musikstycken. Punkt nummer tre blir däremot lite mer precis, det handlar om att man skall kunna musicera både på gehör och ha förmågan att improvisera, det vill säga kunna lära sig musik utan att ha hjälp av noter eller någon annan typ av transkription och ha förmågan att själv kunna skapa musik i stunden. Den sista punkten är relativt självklar. Du skall förstå hur det instrument du spelar fungerar och hur rösten fungerar.

I nästa steg, nivå 2, ser kursmålen ut på följande sätt:

- Eleven skall kunna instudera, förstå och uttolka en notbild samt en geho- eller improvisationsuppgift
- kunna en repertoar i olika stilar eller genrer med adekvat interpretation
- kunna spela eller sjunga för åhörare
- kunna spela eller sjunga ett stycke a prima vista.

Målen för vad som eleven skall kunna har blivit lite tydligare och ett antal moment har lagts till. Eleven skall nu kunna läsa noter och dessutom klara av att spela ”a prima vista”, spela ett stycke som den inte tidigare hört eller sett direkt från en ”transkription eller originalnot”. Vilken typ av transkription som eleven måste kunna läsa sägs dock inte. En kvalificerad gissning skulle kunna vara att skolverket syftar just på noter men man kan läsa både tabulatur och ackord a prima vista. Detta blir av betydelse för många gitarrister som valt bort att lära sig noter när de börjat spela gitarr och istället använt sig mestadels av tabulatur och ackord som de hittat på internet. Att kunna en repertoar i olika genrer är ganska tydligt vad det menas med. Däremot skulle man kunna fundera på vad som menas med olika genrer. Måste eleven till

exempel kunna ett stycke ur den klassiska traditionen och ett stycke ur den afroamerikanska eller räknas det om den kan ett trash metall- och ett death metall-stycke.

Nivå 3 ser ut som följer;

- Eleven skall ha en repertoar från olika stilar eller genrer och kunna stilistiskt medvetet framföra ett stycke
- kunna använda sig av instrumentets eller röstens uttrycksmöjligheter
- kunna föra musikaliska resonemang
- kunna spela eller sjunga för åhörare i skilda musikaliska sammanhang.

Mycket av fokus i nivå 3 fokus ligger alltså på interpretation och konstnärlighet. Att eleven skall kunna uttrycka sig på ett medvetet sätt i olika stilar inför publik är just ett exempel på interpretation. Att kunna använda sig av olika uttrycksmöjligheter och föra ett resonemang kring detta kan man tolka som att eleven skall kunna göra väl avvägda konstnärliga val.

I Gy11 är målen lite mer preciserade och man uttrycker sig på ett lite annorlunda sätt. För nivå ett skrivs det att: Undervisningen i kursen skall behandla följande centrala innehåll:

- Grundläggande instrumental spelteknik, alternativt sångteknik.
- Spel eller sång efter noter och på gehör.
- Grundläggande musikalisk tolkning, stil och form.
- Grundläggande repertoar för det egna instrumentet.
- Musikaliska instuderingsmetoder och övningsmetoder.
- Instrumentets konstruktion, grundläggande egenskaper och instrumentvård, alternativt grundläggande röstfysiologi och röstvård och metoder för detta.
- Grundläggande principer för att möta publik, till exempel presentation av program och medverkande, scennärvaro.
- Arbetsmiljö vid musikutövning, till exempel ergonomi, hörselvård och elsäkerhet vid instrumentalspel eller sång. (skolverket, 2011e)

Mycket är alltså lika. Det handlar fortfarande i stor utsträckning om att ”lära sig spela”, dock har man till exempel redan från första nivån preciserat att eleven skall spela efter noter. Man har lagt till att undervisningen även skall behandla hur man övar och preciserat att det man vill är att eleven skall lära sig om sitt eget instrument alternativt hur rösten fungerar om man sjunger. I Lpf 94 får man anse det som oklart om alla skulle lära sig om hur rösten fungerade eller inte. Man har också valt att vara mer precisa och även här redan från nivå ett ta upp mötet mellan musikanter och elev. En punkt som också är ny är arbetsmiljö.

I princip behandlar nivå 2 och 3 nästan samma innehåll fast på en mer avancerad nivå. I nivå 2 och 3 används till exempel uttrycken fördjupad respektive avancerad vad det gäller till exempel spelteknik. Det som tillkommer under nivå två är konstnärlighet och personligt uttryck samt att även konserter och andra typer av publika framträdanden skall behandlas. Under nivå tre tillkommer även;

- Musikalisk kommunikation med publik och medmusiker, scennärvaro.
- Solistiskt framträdande.

Jämför man med Lpf 94 måste man säga att ambitionsnivån har höjts, eller i alla fall precisrats mer.

4.2.4 Målen i relation till digitala hjälpmedel

Om man tar till sig tesen att målen är skrivna för att tillåta gitarrläraren fortsätta undervisa på samma sätt den alltid har gjort och att det enda egentliga målet är att eleven skall lära sig spela, så skulle man också kunna dra slutsatsen att alla digitala hjälpmedel som kan tänkas hjälpa eleven att lära sig spela också kan relateras till målen. Riktigt så ensidigt tycker jag dock inte att man kan tolka vare sig målen eller det informanterna sagt om målen, även om det antytts sådana tolkningar. Utifrån det som sagt i intervjuerna skulle vi däremot kunna konstatera att alla informanter till största delen skulle gå in under den rubriken som Tomas Saar kallar ”Praktikern”. Samtliga informanter använder digitala hjälpmedel främst som verktyg. Verktögen hjälper läraren i undervisningen men de utgör i sig inte själva undervisningen. Man skulle kunna beskriva användandet av de digitala hjälpmedel utifrån det Dysthe (2003) skrivit, där redskapen i interaktion med språket medierar olika kunskaper.

Samtliga informanter använde sig mycket av musikbakgrunder som eleverna fick för att öva till. Ingen av dem relaterande användandet direkt till målen men framför å andra sidan en rad både positiva och i viss mån även negativ åsikter som kan relateras till målen. De fördelar som nämns är: det blir roligare, eleven hör när den gör fel och när det låter bra, eleven tvingas att spela i ”time”. Dessa åsikter skulle kunna kopplas till en rad av målen. Till att börja med handlar den tredje punkten i kursen instrument/sång nivå 1 (Lpf 94) om att improvisera. Inom i den afroamerikanska genren är en stor del av improvisation att veta vilka toner som passar bra till vilket ackord och sedan lyckas spela dessa när just detta ackord kommer i låten. Tomas pratar om just detta i intervjun och säger att han upplever det mycket enklare att öva detta till en bakgrund än som han själv fick göra, rakt ut i luften. Vi hittar också formuleringar om stilkännedom och adekvat interpretation, något som man också måste säga underlättas av att eleven får öva till en bakgrund som gjorts av lärarna och därför får antas vara just ”rätt” stilistiskt. Ulf Bandgren för fram: ”att spela till bakgrund är nästan att som att spela med ett band”. Utifrån detta kan man även påstå att spelandet till bakgrunder hjälper eleven att uppnå sådant som har med konsertsituationer och samspel att göra. Å andra sidan framför Per att det inte alls är samma sak att spela till bakgrund som att spela med någon annan och att eleven kanske snarare missar saker som musikalisk kommunikation.

Ett problem man också kan se utifrån målen är att genom internet har användandet av tabulatur blivit väldigt stor bland ungdomar som vill lära sig spela gitarr. Detta har medfört att färre gitarrister läser noter. Ulf Bandgren kommenterar detta och anser att tabulatur visserligen kan vara väldigt bra när just gitarrister skall förmedla information till andra gitarrister. Å andra sidan fungerar det bara mellan just gitarrister. I målen finns det tydliga formuleringar i både Lpf 94 och GY11 om att man skall kunna läsa just noter.

4.3 Sammanfattning

4.3.1 Vilka digitala hjälpmedel finns det att tillgå som hjälp i elgitarrundervisningen?

De olika informanterna i undersökningen visade sig ha ett relativt likadant arbetssätt och använde de digitala hjälpmedlen på ett ganska likartat sätt. Värt att notera är att ingen av informanterna nämnde att de använde sig av något digitalt hjälpmedel som var specifikt utformat

för skolan. Utifrån Myndigheten för skolutveckling (2007) definitioner skulle de hjälpmedel de använde gå in under verktyg, råmaterial eller angränsande resurser. Centralt i samtliga informanternas undervisning var användandet av musikbakgrunder som de till stor del skapade själva i ett sequenserprogram. Val av programvara skilde sig dock. I båda gymnasielärarnas fall var just datorn central i deras arbete. Per påpekade dock att han under själva lektionerna vill hålla på att ”pilla” så lite som möjligt med datorn. Ulf Bandgren använde inte alls datorn under lektionerna utan hade i stället med sig musikbakgrunder på sin iPhone. Annan information som till exempel pdf-filer gick via mail efter en påminnelse från eleven. De två gymnasielärarna hade också lite olika syn på utlämnandet av papper. Thomas, den yngre av dem, tyckte det kändes viktigt att skicka med ett papper i handen på eleven. Per tyckte istället det kändes tryckt att skicka all information på mail så man vet att den inte kan komma bort. De båda gymnasielärarna hade en väldigt tydlig syn på att de digitala hjälpmedlen var just verktyg och inget annat. Som stora fördelar i jobbet för lärarna var dels att det kunde spara tid, att saker kunde bli roligare och den stora tillgången till information som internet ger. Det framhölls dock att all information inte alltid är av godo och att det är viktigt att kunna värdera en källa. Detta tar även KK-stiftelsen (2005a) upp. De exempel i som tog upp av informanterna ur handlade till största del om vara kritisk till transkriptioner på internet och att man fick lyssna mot originalet om det noterade verkligen stämde. Det gick också att uttolka ur intervjuerna att det blev lättare för lärarna att anpassa sin undervisning efter eleven. Inte minst på grund av att man nästan alltid hade tillgång till att lyssna på den specifika låt en elev kan ha önskat. Användandet av sequenserprogram gör det också möjligt för läraren att på ett relativt enkelt sätt producera musikbakgrunder till den av eleven önskade låten.

De olika kategorier av hjälpmedel som framkommit genom undersökningen och i litteraturen och några exempel på dessa:

- **Sequencerprogram**, Pro Tools och Logic används av informanterna.
- **Andra digitala inspelningsverktyg**, Ulf Bandgren nämner en Zoom.
- **Kommunikationsverktyg**, email är det som framför allt används. Även Skype tas upp.
- **Program med pedagogiskt huvudsyfte**, inget ur denna kategorin användes av någon av informanterna.
- **Notationsprogram**, samtliga informanter använde Sibelius.
- **Sökmotorer**, endast google.com nämndes av informanterna
- **Utbildning på nätet**, framför allt video klipp från Youtube.com har tagits upp.
- **Internet som hjälp för att dela information**: Gymnasielärare använder Hjärtorget.se
- **Övriga digitala hjälpmedel**, dessa nämndes av informanterna: digital stämmapparat, metronom/trummaskin, Appar (program till mobiltelefon) till exempel n-Track Tuner, iReal Book och datorprogrammen Transcribe, Spotify, Exel

4.3.2 Hur överensstämmer användandet av digitala hjälpmedel med kursmål för instrument/sång på gymnasiet?

Det kom det fram att ingen av gymnasielärarna relaterade till målen i någon större utsträckning när de reflekterade över sitt användande av digitala hjälpmedel. Detta av framför allt två skäl. Det första, ”digitala hjälpmedel är bara verktyg”, det är inte de som i sig gör undervisningen, något som stöds av artikel från KK-stiftelsen (2005b). Det andra skälet var att det inte i så stor utsträckning relaterades till målen överlag. Utifrån andra fördelar och nackdelar informanterna gett kring målen kan man dock ändå relatera användandet av digitala hjälpmedel

till målstyrningen. Till att börja med konstaterades att målen i Lpf 94 kunde tolkas relativt brett. Utifrån en tolkning där innebörden är att man skall lära sig spela sitt instrument kort och gott, går alla digitala hjälpmedel som hjälper någon att lära sig spela att relatera till målen på ett positivt sätt. Den kommande gymnasiereformen GY 11 är mer exakt i vad som skall avhandlas under kurserna. Kring användandet av musikbakgrunder kom det fram både positiva och negativa sidor utifrån det som är beskrivet i målen. Tolkat utifrån de mål som behandlar samspel kan man anse att eleven blir hjälpt av att få öva till något som nästan är som att spela med ett riktigt band men också att den kan missa viktiga samspelsmoment. Det första skulle kunna kopplas till en artikel av KK-stiftelsen (2005a) om hur elever blir hjälpa av simuleringar genom att få testa saker i en trygg miljö. Gymnasieläraren Per ansåg dock att han förut litat för mycket på musikbakgrunder och tyckte det var viktigt att man spelade tillsammans med eleven också.

Något annat som framkom som också var kunde vara en nackdel utifrån de mål som handlar om notläsning är att användandet har lätt till att fler och fler gitarrister i allmänhet läser mer tabulatur än just noter. Detta medför att de har sämre förutsättningar att nå just dessa mål.

5 Slutdiskussion

Egentligen skulle man kunna avfärda mycket av den nya tekniken med att de flesta hjälpmedel som beskrivits även fanns i en tid innan vi lagrade information med hjälp av ettor och nollor. Musikbakgrunder som fått stå mycket i fokus i denna text har funnits både på kassetband och cd-skivor (som visserligen också är digitala) innan de gjorde sitt intåg i mp3-formatet. Stämapparater har funnit långt innan jag hade dem som ”app” i min mobil. Enorma bibliotek med information har funnit sen antiken. Å andra sidan, kunde man verkligen drömma om att ha allt detta i en liten låda för 50 år sedan? En låda som man till och med kan ta med sig ut i solen när man helt tröttnat på att sitta inne med sin uppsats. Mycket har också blivit billigare och därmed mer tillgängligt för både elever och lärare. Sequencerprogram och notationsprogram har enligt Petter Dyndahl (2004) gått mot att bli personliga redskap för skapande och kan, om de behärskas av eleven, hjälpa till i deras kreativa process. Detta får ses som något positivt utifrån de formuleringarna om eget skapande och konstnärlighet vi finner i program mål i Lpf 94 och i examensmål i GY 11 (Skolverket, 2011a,b).

Jag skulle återigen vilja anknyta till de olika personlighetstyperna Saar (2000) beskriver. Jag får konstatera att jag själv lätt kan falla in i den kategorin som han kallar entusiast. För mig har den ”digitala revolutionen” inneburit en verklig revolution i hur jag lever mitt liv, men framför allt i hur jag utför mitt arbete. För det mesta är dock den digitala tekniken bara verktyg, till och med verktyg som inte nödvändigtvis gör arbetet bättre än motsvarande analog apparat. Fördelen ligger i formatet. Till och med genom den lilla fyrkantiga låda som brukar ligga i min ficka (jag kallar den telefon) kan jag få fram långt mer information om de mest obskyra ämnen än vad jag någonsin skulle orka ta mig genom. KK-stiftelsen (2005b) tar upp exemplet att sökordet ”psychology” gav nästan 61 miljoner träffar år 2005. Visst kan man hävda att informationen man får fram inte är säker men det är inte nödvändigtvis de läroböcker vi under årens lopp gett till eleverna i den svenska skolan heller.

5.1 Rättvisa

När man kommer till användandet av ny teknik tycker jag man måste reflektera kring rättviseaspekten. Vilka har egentligen råd att använda den nya tekniken? Kan jag i min undervisning använda detta och ändå känna att alla elever ges samma chans, eller gynnar jag någon särskild grupp? I intervjuerna med en av informanter kommer frågan upp. För att hans undervisning eller snarare elevens övning skall bli som bäst måste eleven ha ett ställe där han både kan komma åt den digitala informationen och spela gitarr. Visst finns det ganska många sätt att komma runt att man kanske inte kan sitta och öva i samma rum som det finns en dator i, men det blir mycket enklare för de elever som har sin egen dator på sitt eget rum. Å andra sidan hade 2008 50 % av ungdomar 12-16 år en dator på sitt rum (Statens medieråd, 2008), en siffra som man kan gissa är högre bland de lite äldre gymnasieungdomarna. Det är dessutom en

siffror som ständigt har ökat enligt samma källa. Skall man inte använda denna teknik då om det leder till något bra i de flesta fall? Om svaret är nej, vad gäller då att ta hjälp av till exempel mobiltelefoner? 97 % av samma grupp hade i samma undersökning en egen mobil. Själv känner jag att jag inte tagit någon tydlig ställning i dessa frågor. Däremot försöker jag vara medveten om dem och inte på något sätt göra min undervisning beroende av att alla elever skall ha samma tillgång till exempelvis internet.

En annan viktig aspekt, som hittills inte tagits upp, är genusfrågan. Jag är fullt medveten om att mycket av litteraturen är skriven av män och framförallt att alla informanterna är män. Detta är inte önskvärt men å andra sidan en bild av verkligheten. Jag har under hela min tid som musikstuderande inte ens hört talas om en i Sverige verksam kvinnlig elgitarrlärare. Jag vill dock inte måla upp en helt becks svart bild. Det är på gång duktiga kvinnliga elgitarrister och elgitarrlärare som snart kommer vara ute i arbetslivet. Även om de inte är så många så kommer de förhoppningsvis kunna bli förebilder som kommer att inspirera fler unga tjejer framöver.

5.2 Juridik och informationssamhället

Jag har valt att i min uppsatts inte ta upp frågor kring juridik i någon större utsträckning. Detta med motiveringen att man får utgå ifrån att lärarna följer lagar och regler. Dock tog flera av informanterna upp exempel på material som de var osäkra på om de använde på ett lagligt sätt. Att osäkerheten är stor är kanske inte så konstigt då lagarna har ändrats ett flertal gånger under de senaste 10-15 åren. När jag började använda internet fanns det till exempel helt öppna sidor på internet där man kunde ladda ner mp3-filer. Även om man kunde ha moraliska betänkligheter kring detta kunde man ladda ner dessa mp3-filer utan några legala risker. Dessutom saknas prejudikat kring många av de nya lagarna och man får olika svar på vad som egentligen gäller. Tar man piratbyrån och antipiratbyrån, som är de parter som kanske mest skiljer sig ifrån varandra, så gör de helt olika tolkningar av lagarna utifrån sina syften. Även i den kurslitteratur som är tänkt att ta upp den juridik en blivande lärare bör kunna, saknas information om sådant som mer specifikt rör musikläraren. Lärarutbildningen borde bli bättre på detta och redan verksamma lärare borde fortbildas.

5.3 Konsekvenser för skolan

Jag tror att resten av skolan skulle kunna lära sig mycket av studera hur man till exempel använder datorn som verktyg i elgitarrundervisningen. Som nämnts kan man inte dra några generella slutsatser utifrån bara tre informanter. Utifrån egen erfarenhet som elev, totalt 17 år, har jag nästan aldrig stött på några lärare som använt tekniska hjälpmedel i samma uträkning som mina elgitarrlärare. Även Ulf Bandgren kommenterar i intervjun att just elgitarrister är långt komna när det gäller att använda teknik av olika slag.

En mer generell slutsats som jag ändå tycker man kan dra kring användandet av digitala hjälpmedel är att det kan spara tid åt läraren. I uppsatsen tas en rad mer musikspecifika exempel upp. Många av dessa skulle kunna översättas till att gälla även i andra ämnen. Skolan i

stort påverkas också av att information idag är väldigt lättillgänglig. Man måste fundera på vad som är information och vad som är kunskap. Behovet av att lära ut information blir inte heller lika stor när man kan hitta den med ett par knapptryck, däremot blir behovet av att lära ut hur man använder information viktigare. Frågor kring källkritik bör få större utrymme i skolan vilket stöds av KK-stiftelsen (2005a).

I just de fall av elgitarrundervisning jag undersök har den ”digitala revolutionen” haft ganska stora konsekvenser. Att öva till musikbakgrunder är i och för sig inte något nytt, men med den digitala tekniken har det inte bara blivit möjligt att mycket lättare sprida dessa till eleverna. Det har också i större utsträckning blivit möjligt för lärare att tillverka egna musikbakgrunder utifrån vad man gör tillsammans med en elev just för tillfället. Även på musiksidan har det fått konsekvenser att information är så pass lättillgängligt som den är. De två vanligaste sätten att lära sig en låt är inte längre självklart att gå till en notaffär eller ett bibliotek och leta upp noten, eller att själv sitta med en inspelning och försöka planka. I dag skulle man till exempel kunna gå ut på youtube.com och leta efter en videolektion i hur man spelar låten/riffet/solot. Man skulle kunna söka upp den på en tabulatur eller ackordsida på nätet. En tredje variant är att försöka hitta den i ett filformat för Guitar Pro och lära sig den därifrån. De nya sätten får dock på samma sätt som för resten av skolan konsekvensen att eleverna måste bli bättre på källkritik.

En annan mycket spännande konsekvens den nya tekniken kan få är att den underlättar distansundervisning. Elever som intresserar sig för en mer ovanlig genre eller ett ovanligt instrument kanske inte längre behöver begränsa sig till att undervisas av just de lärarna som redan finns i skolan i just de stilar och instrument dessa lärare råkar behärska. De kan nu få tillgång till andra lärare, oavsett var denne geografiskt befinner sig. Det skulle kunna ge musikgymnasier möjligheter att i större utsträckning kunna undervisa i genrer och instrument som inte traditionellt undervisats i Sverige. Det finns mycket att vinna på en större kulturell mångfald inom svenska musikutbildningar. Distansundervisning kanske skulle kunna vara en väg för även mindre orter/skolor att erbjuda undervisning i till exempel ud (arabisk korthalsluta) och tablas (vanligt förekommande slagverk i indisk musik). Jag vet inte om kommunikation via en dator helt kan ersätta att mötas på riktigt, men det kanske gör att man kan göra det mer sällan.

5.4 Förslag på vidare forskning

Fältet känns både brett och relativt outforskat och jag anser därför att det finns en rad områden där ytterligare eller vidare forskning skulle vara intressant. Med en kvantitativ undersökning kring samma frågor som jag ställt skulle man dra slutsatser som är mer generella. Det skulle också vara intressant att undersöka vilken inverkan användandet av datorer har från ett rent elevperspektiv inom gitarrundervisningen. Ämnet skulle även kunna breddas till att handla om all gitarrundervisning på samtliga nivåer och i samtliga ålderskategorier eller göra en studie avseende användandet av digitala hjälpmedel i andra instrumentgrupper.

5.5 Avslutning

Oavsett hur man ser på ny teknik så kommer vi nog alla, inte minst vi lärare, att vara tvungna att förhålla oss till den, både på gott och på ont. Varken att oreflekterat ta till sig allt nytt eller att avfärda det helt kan ses som ett hållbart förhållningssätt. Jag blir nästan lite lockad att citera min första föreläsning på lärarprogrammet som handlade om att finna balanser. Jag avstår dock detta och vill istället avsluta uppsatsen med ett citat från Martin Stigmar som refereras av KK-stiftelsen. ”Det är inte tekniken i sig som har positiva effekter på elevers lärande, utan helt enkelt enskilda lärares professionella förmåga att få eleverna att reflektera kring sitt eget lärande” (KK-stiftelsen 2005a, s. 74)

6 Referenslista

- Dyndahl, Petter. (2004). *Nordisk Musikkpedagogisk Forskning Årsbok 7* Oslo: Oslo Musikkhøgskole.
- Dysthe, Olga. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena. (2004) *Metodpraktikan, Konsten att studera, samhälle, individ och marknad* (2:a uppl.) Stockholm: Norstedts Juridik AB
- KK-stiftelsen (2005a) *Lärkraft, Om forskning kring datastött lärande. KK-stiftelsens skriftserie* (17). Stockholm: KK-stiftelsen
- KK-stiftelsen (2005b) *Läroverktyg, Om erfarenhet och forskning kring digitala läromedel och datorstött lärande. KK-stiftelsens skriftserie* (18). Stockholm: KK-stiftelsen
- Statens Medieråd (2008) *Ungar och Medier 2008, Fakta om barn och ungas användning och upplevelser av media*. Stockholm: Kulturdepartementet
- Myndigheten för skolutveckling (2007) *Digitala läroresurser*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Sandh, Håkan (2010) *Blunda eller förundras, kulturskolan på nätet*. Kultursmocka 2010 (2) 18-19 Bjästa: Ågrenshuset Produktion
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Tomas Saar (2000) *It, musik och lärande – Ett diskussions- och forskningsunderlag*. Arvika: Musikhögskolan Ingesund
- Ej tryckta källor:
- Apple.com (2011a) *Logic*. Hämtat 20 april, från <http://store.apple.com/se/product/MB788Z/A?fnode=MTY1NDAzOA&mco=MTA4NDU2Mjc>

Apple.com (2011b) *Garageband*. Hämtat den 20 april, från <http://store.apple.com/se/product/MC623S/A/iLife-11?mco=MTY3ODQ5OTY>

Apple.com (2011c) *iPad*. Hämtat den 2 maj, från <http://www.apple.com/se/ipad/>

Apple.com (2011d) *Appstore*. Hämtat den 2 maj, från <http://www.apple.com/se/iphone/apps-for-iphone/#heroOverview>

avid.com (2011) *Pro Tools*. Hämtat den 10 april från <http://www.avid.com/US/products/family/Pro-Tools>
hjärntorget.net

HRFS etikregler (2011) Hämtat den 15 april, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Lektion.se (2011) Hämtat den 31 april, från <http://www.lection.se/>

Musikborsen.se (2011) *Portabel inspelare Zoom H2*. Hämtat den 31 april, från <http://www.musikborsen.se/itempg.aspx?id=878624&artno=189086>

Musikteori.se (2011) Hämtat den 31 april, från <http://www.musikteori.se/>

Studio.se (2011) *Studio forum*. Hämtat den 31 april, från <http://forum.studio.se/>

Skolverket (2011a) *Programsmål för estetiska programmet*. Hämtat den 10 april, från <http://www.skolverket.se/sb/d/597/a/7714>

Skolverket (2011b) *Examensmål för estetiska programmet*, Hämtat den 10 april, från <http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/69/66/Examensm%E51%20ES.pdf>

Skolverket (2011c) *Ämne musik Hämtat den*. 10 april, från <http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnesplan/id/MU/titleId/Musik>

Skolverket (2011d) *Ämnen och kurser*. Hämtat den 10 april, från <http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845>

Skolverket (2011e) *Ämne musik* Hämtat den 10 april, från <http://www.skolverket.se/sb/d/4168/a/23357/func/amnesplan/subjectId/MUS/titleId/Musik>

Spotify.se (2011) Hämtat den 9:e maj från, <http://www.spotify.com/se/>

Steinberg.net (2011) *Cubase*. Hämtat 25 April, från http://www.steinberg.net/en/products/cubase/cubase6_start.html

Youtube.com (2011) Hämtat den 1 maj, från <http://www.youtube.com/>

Bilaga 1

Intervju mall 1

(sätt telefonen i fligthmode)

Förklara termen Digitala hjälpmedel

På vilka sätt använder du digitala hjälpmedel i din undervisning? Dela upp svaret i förarbete, under lektionen och efterarbete?

-Sekvenser program

-Andra inspelnings verktyg tex zoom, mobiltelefon, video inspelning

-Kommunikationsverktyg, mail, sociala medier, skype

-Noterings program, finale, gitarr pro

-Program för att underlätta inläring, Band in a Box, Guitar pro, ear master.

-Internet som källa för noter, texter, annan information

-Andra sätt

-På vilket sätt anser att eleven blir hjälp av digitala hjälpmedel?

Under lektion/Mellan lektionen.

-Relatera till mål

-På vilket sätt anser du att du blir hjälp av digitala hjälpmedel?

Planering/Under lektion/Efterarbete

-Finns det andra fördelar du inte redan beskrivit?

-Vilka nackdelar ser du?

-Har du några andra tankar kring digitala hjälpmedel i skolan som du inte gått in under några av de föregående frågorna?

Bilaga 2

Intervju mall 2

(sätt telefonen i fligthmode)

Förklara termen och definitionen av digitala hjälpmedel

På vilka sätt använder du digitala hjälpmedel i din undervisning? Dela upp svaret i förarbete, under lektionen och efterarbete?

-Sekvenser program

-Andra inspelnings verktyg tex zoom, mobiltelefon, video inspelning

-Kommunikationsverktyg, mail, sociala medier, skype

-Noterings program, finale, gitarr pro

-Program för att underlätta inläring, Band in a Box, Guitar pro, ear master.

-Internet som källa för noter, texter, annan information

-Andra sätt

På vilket sätt anser att eleven blir hjälp av digitala hjälpmedel?

Under lektion/Mellan lektionen.

På vilket sätt anser du att du blir hjälp av digitala hjälpmedel?

Planering/Under lektion/Efterarbete

Finns det andra fördelar du inte redan beskrivit?

Vilka nackdelar ser du?

Berätta om ditt distansundervisningsprojekt

-Hur kom det sig att du utförde detta, berätta om bakgrunden

-Hur löste ni det tekniskt

-Hur gick undervisningen till i praktiken. Före, efter och under lektion

-Vilka konsekvenser fick detta för undervisningen jämfört med om du träffat eleverna på riktigt.

-Kom det fram några oväntade positiva eller negativa sidor.

-Har du några andra tankar kring digitala hjälpmedel som du inte gått in under några av de föregående frågorna?